

بررسی و تبیین پیامد های توسعه گردشگری در جوامع روستایی (مطالعه موردی دهستان روشن آباد)

محمدجواد صفائی^۱، فاطمه بکها^۲

^۱ استادیار، دانشکده جغرافیا و علوم محیطی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران
^۲ دانش آموخته کارشناسی ارشد، برنامه ریزی توسعه روستایی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران

نویسنده مسئول:

محمدجواد صفائی

چکیده

با توجه به اینکه بخش کشاورزی دیگر جوامعی نیازهای اجتماعی و اقتصادی روستائیان نبوده است بنابراین برای رفع نیاز روستائیان ضروری است که از سایر ابزارهای در دسترس استفاده نماییم بر همین اساس گردشگری روستایی می تواند بعنوان یکی راهبرد کلیدی نقش بسزایی در فرایند توسعه یافتگی جوامع روستایی ایفا نماید. استان گلستان به دلیل برخورداری از مواهب طبیعی و تنوع اقلیمی توانایی تبدیل شدن به یکی از قطب های گردشگری کشور و حتی منطقه را دارد. اما متأسفانه سهم استان از گردشگری فقط نیم درصد می باشد و در صورت شناسایی نقاط قوت و ضعف فرا روی توسعه گردشگری بالاخص در نواحی روستایی میتوان شاهد رونق اقتصادی و دستیابی به توسعه پایدار در همه جوانب بود بر این اساس نگارندگان ضمن پی بردن به جایگاه گردشگری روستایی بر فرایند توسعه پایدار به بررسی مهمترین اثرات گردشگری و تحلیل نقاط قوت و ضعف حضور گردشگران در جوامع روستایی پرداخته اند. روش تحقیق این مطالعه بصورت تحلیلی - توصیفی و با استفاده از ابزارهای مختلف همچون بهره مندی از مطالعات و تجربیات پیشینیان، مصاحبه با صاحب نظران و مدیران محلی و استفاده از پرسشنامه می باشد. جامعه آماری محدوده مطالعاتی ۲۳۷ خانوار دهستان روشن آباد می باشد که با استفاده از فرمول کوکران 161 نمونه بصورت تصادفی انتخاب شده اند جهت مشخص شدن پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است آلفای کرونباخ ۰.۷۳ نشان دهنده مطلوبیت پرسشنامه دارد. نتایج این پژوهش نشان داد، گردشگری می تواند باعث بهبود زیر ساخت های روستایی، ایجاد اشتغال و درآمد زایی شود و در صورت استفاده از نقطه نظرات روستائیان و مشارکت در فرایند برنامه ریزی و اجرا و همچنین حل موانع زیست محیطی شاهد گسترش گردشگری و شکل گیری توسعه پایدار مطلوب خواهیم بود

کلمات کلیدی: گردشگری، توسعه پایدار، اشتغال زایی، مشارکت، محیط زیست.

مقدمه

امروزه صنعت گردشگری بعنوان یکی از پردرآمدترین مشاغل جهان محسوب میشود بگونه ای که بر اساس آمارمنتشر شده توسط سازمان بین المللی توریسم جهانی در حال حاضر بخش گردشگری ۳۵٪ از درآمد ناخالص ملی کشورهای اروپایی و ۵۰٪ درصد از درآمد کشورهای آسیای شرقی را بخود اختصاص داده است (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ۱۳۹۰). گردشگری روستایی اغلب به دلیل اقتصادی می تواند مکمل فعالیتهای کشاورزی تلقی می شود زیرا این فعالیتها با کاهش سود روبرو هستند و مستلزم بهبود در بخشهای دوم و سوم اقتصاد هستند دلیل اصلی توسعه گردشگری در روستاها غلبه بر پایین بودن درآمد، ارائه فرصتهای جدید شغلی و ایجاد تحولات اجتماعی در جامعه روستایی است (شارپلی ۲۰۰۹: ۳). با توجه به اینکه فعالیتهایی مانند کشاورزی، جنگل داری و معدن داری به طور سنتی در سکونتگاههای روستایی استقرار یافته اند و با کاهش این فعالیتها و با توجه به پیشرفتهای فنی که باعث کاهش تقاضا برای نیروی کار انسانی می شود بعضی از مسوولان سکونتگاههای روستایی سعی می کنند که جامعه خود را به سمت ارائه خدماتی مانند گردشگری سوق دهند. در آمریکا گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای باز ساخت اقتصاد روستایی و توسعه اقتصادی انتخاب شده است. بدون تردید یکی از راهکارهای اساسی جهت دستیابی به توسعه پایدار ضرورت بهره مندی از تمامی ابزارهای موجود در جوامع روستایی می باشد با توجه به اینکه بخش قالب روستائیان کشورمان به کشاورزی و دامپروری اشتغال دارند و این حرفه اغلب بصورت فصلی می باشد که این خود موجب بیکارهای فصلی و عدم تامین مخارج زندگی می باشد و در نهایت باعث ایجاد مهاجرت و انتخاب شغل های نامناسب میشود که این خود موجب بهم خوردن بنیانهای خانوادگی در آینده خواهد شد امروزه گردشگری به عنوان یک صنعت نوپا و روبه رشد توانسته در اغلب کشورهای توسعه یافته جایگاه بسزایی در اشتغال و توسعه پایدار ایفا نماید بگونه ای که بر اساس آمارهای منتشر شده توریسم روستایی در کشور های آمریکای شمالی و اروپا غربی همواره ارز فراوانی به همراه دارد و این خود موجب ایجاد توسعه در مناطق روستایی شده است کشور چین بعنوان اصلی ترین قطب گردشگری آسیا توانسته ۴۰ درصد از درآمد خود را از این صنعت بدست آورد بنابر این با اتخاذ سیاست های درست میتوان به رونق گردشگری در مناطق روستایی کمک کرد. استان گلستان به دلیل برخورداری از مواهب طبیعی و سرمایه های اجتماعی فراوان این قابلیت را دارد که به عنوان یکی از قطب های گردشگری مشخص شود. روستای روشن آباد یکی از روستاهای توریستی شهرستان گرگان همواره پذیرای مختلف گردشگران از اقصی نقاط کشور می باشد وجود چشم اندازهای فراوان و دسترسی ساده از مهمترین مزایای این منطقه می باشد بر این اساس در این مطالعه سعی شده از دیدگاه خانوار مشخص شود با ورود گردشگری شاهد چه تاثیراتی در فرایند اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی منطقه بوده ایم و چه عواملی موجب جذب گردشگر بیشتر و کاهش اثرات منفی آن خواهد شد.

اهداف تحقیق

این تحقیق با هدف بررسی و تبیین اثرات و مولفه های موثر گردشگری روستایی در دهستان روش آباد صورت پذیرفته است و از اهداف اختصاصی آن می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بررسی اثرات گردشگری بر درآمدزایی و اشتغال زایی روستائیان
- بررسی اثرات گردشگری بر کاهش مهاجرت روستائیان
- بررسی اثرات زیستی کالبدی گردشگری در روستایی نوچمن

فرضیات تحقیق

باتوجه به ماهیت این پژوهش که بررسی و تبیین پیامدهای گردشگری روستایی می باشد و با تکیه بر اهداف پژوهش می توان فرضیات زیر را در نظر گرفت

- ۱- بین توسعه گردشگری و افزایش درآمدهای روستائیان رابطه معنی داری وجود دارد
- ۲- توسعه گردشگری می تواند باعث افزایش قیمت محصولات کشاورزی در منطقه شود
- ۳- توسعه گردشگری می تواند موجب کاهش مهاجرت های روستائیان شود.

روش تحقیق

با توجه به ماهیت موضوع این مطالعه در زمره تحقیقات کاربردی- غیرآزمایشی تحقیقات کاربردی- غیرآزمایشی قرار گرفته است و بصورت میدانی انجام شد. جامعه آماری مطالعه شامل روستاییان روشن آباد ساکن در شهرستان گرگان بود. روش نمونه گیری بصورت احتمالی خوشه ای صورت گرفته است که با استفاده از فرمول کوکران ۱۶۱ نمونه برای خانوار انتخاب شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای که اعتبار آن با پانل متخصصان و کارشناسان در زمینه مورد پژوهش مورد تأیید قرار گرفت، گردآوری شد. برای پایایی و تعیین قابلیت اعتماد ابزار تحقیق از آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار آن برای مقیاس‌های اصلی پرسشنامه روستائیان ، ۰.۷۳ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم افزار SPSS22 و از آماره‌هایی ضریب تغییرات، و بمنظور پیش بینی روابط بین متغیرها از آزمون رگرسیون استفاده شده است.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

صنعت گردشگری بدلیل نقشی که در فرایند توسعه یافتگی جوامع ایفا میکند همواره مورد توجه دولتمردان و برنامه ریزان ملی و منطقه ای قرار گرفته با این حال ضروری است جهت رونق گردشگری بالاخص در مناطق روستایی مطالعاتی در مورد اثرات مختلف گردشگری بر ابعاد مختلف زندگی روستائیان صورت پذیرفته است که هر کدام به یک بعد از گردشگری پرداخته اند که در ذیل بصورت جدول در دو حوزه مطالعات داخلی و خارجی به آنها اشاره شده است .

جدول ۱: مطالعات اثرات گردشگری در خارج منبع یافته های محققین

نام پژوهشگر	سال	عنوان	نتایج
Chuang ShuTzu	۲۰۱۳	Residents' attitudes toward rural tourism in Taiwan: a comparative viewpoint	این مطالعه، ضمن مقایسه دو الگوی اصلی گردشگری در تایوان، به بررسی اثرات گردشگری روستایی از دیدگاه جامعه میزبان پرداخته و نگرش آنها نسبت به گردشگری روستایی را مورد تحلیل قرار می دهد نتایج حاکی از وجود تفاوت بین دو الگوی گردشگری به لحاظ اثرات اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و اقتصادی است.
Bodosca, S. L	۲۰۱۳	Rural tourism - a sustainable solution for development of North-East Romanian region	منطقه شمال شرق رومانی تا حد زیادی می تواند از پتانسیل اقتصادی گردشگری بهره مند گردد. اما تدوین راهبردهای محلی باید در چارچوب استراتژی ها و سیاست های ملی صورت گیرد تا بتواند پایداری دراز مدت داشته باشد
Condesso, F	۲۰۱۱	Rural development, cultural heritage and tourism	این مطالعه ضمن تمرکز بر گردشگری و میراث فرهنگی به استفاده از قابلیت های آنها بمنظور تقویت اقتصاد محلی و رسیدن به توسعه روستایی تاکید می کند
Macleod, D. V. L.; Gillespie, S. A	۲۰۱۰	Sustainable tourism in rural Europe: approaches to development	گردشگری از نظر زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اثرات مثبت و منفی برای نواحی روستایی اروپا دارد این مقاله به بررسی پایداری دراز مدت گردشگری در اروپا می ردازد و ضمن تحلیل مفهوم گردشگری پایدار به رفع مشکلاتی، از جمله سیاست های محلی جهت دستیابی به گردشگری پایدار اشاره می کند

در حوزه داخلی هم مطالعات فراوانی در حوزه گردشگری و اثرات مختلف آن بر توسعه پایدار روستایی صورت پذیرفته که نتایج آن حاکی از نقش پر رنگ گردشگری در اشتغال زایی و بهبود بافت روستایی می باشد (جدول ۲).

جدول ۲: مطالعات داخلی در حوزه اثرات گردشگری روستایی

نام پژوهشگر	سال	عنوان	یافته ها
قاسمی، مریم	۱۳۹۲	بررسی اثرات گردشگری بر توسعه روستایی از دیدگاه جامعه میزبان	با رونق گردشگری در جوامع روستایی میتوان شاهد بهبود بافت و زیر ساختهای روستایی بود و مشارکت مردم جایگاه بسزایی در توسعه گردشگری دارد.
صیدالی، محسن	۱۳۹۲	اثرات گردشگری بر توسعه پایدار روستایی شهرستان مینودشت	با توجه ب توانمندی های روستاها و وجود جاذبه های فراوان ضرورت دارد برنامه ریزان چشم انداز توسعه روستایی را در رونق گردشگری جستجو نمایند و سعی نمایند چالش های پیش رو را رفع نمایند
محمودنژاد، هادی	۱۳۹۱	فرا تحلیلی از رویکردهای توسعه گردشگری	رویکردهای راهبردی می تواند با برخورداری از نگاه همه جانبه و انعطاف پذیر به متغیرها و مولفه های گردشگری روستایی، بیشینه کارآمدی در حوزه برنامه ریزی، طرح ریزی و اجرا در توسعه گردشگری را فراهم آورد که می بایستی در ساختار فعلی اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و سیاستی مورد ارزیابی قرار گیرد
سلیمانی هارونی و همکاران	۱۳۸۹	نگرش ساکنان مناطق گردشگری نسبت به پیامدهای گردشگری	نتایج حاصل از همبستگی، ارتباط مثبت و معنی داری را بین متغیر نگرش ساکنان با متغیرهای سن، درآمد، میزان وابستگی به گردشگری، میزان ارتباط با گردشگران و درک اثرات را نشان دهد
مهدوی، مسعود و معصوم قدیری	۱۳۸۷	اثرات گردشگری بر توسعه روستایی بانظرسنجی از روستائیان دره کن	با توجه به اثرات مثبت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی گردشگری می توان با برنامه ریزی اصولی و تلاش برای استفاده ی بهینه از حضور گردشگران وضعیت روستاهای منطقه را بهبود بخشید.

منبع: یافته های محققین

مبانی نظری

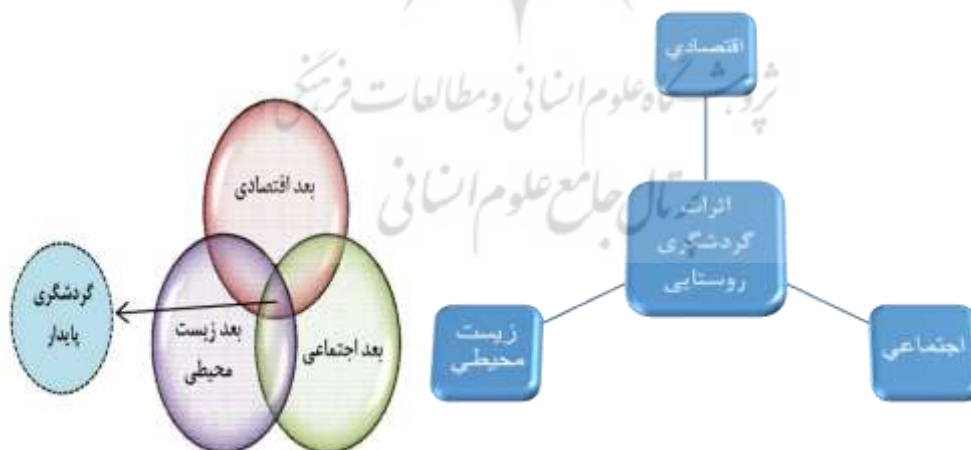
روستا: توصیف و تعریف دقیقی از روستا وجود ندارد که همه ویژگی هایش را شامل شود، ولی در مجموع می توان روستا را مجموعه ای زیستی، سکونتی دانست که در شیوه زندگی و کسب درآمد تفاوت های بسیاری با شهر دارد. ستون های معیشتی روستاییان بیشتر بر پایه کشاورزی و دامداری استوار است. نهادهای دولتی و اداری موجود در آن از تنوع کمتری برخوردار است و به طور کلی سیمایی متفاوت از سیمای شهر دارد (اردستانی، ۱۳۸۷: ۴-۸۲).

گردشگری روستایی: در زمینه گردشگری روستایی در بین صاحب نظران و متخصصان گردشگری اتفاق نظر وجود ندارد و تعاریف مختلفی در این خصوص ارائه شده و حتی در کشورهای مختلف نیز دارای معانی گوناگونی است. از آنجا که مسافرت و گردشگری در بین ساکنین شهرها بسیار رایج است، بسیاری از آن ها به هنگام فراغت برای فرار از زندگی مدرن و تصنعی شهرها به دامان روستاها پناه می برند. این نوع گردشگری برای روستاییان که از راه کشاورزی و دامداری و کارهایی از این دست امرار معاش می کنند، به منزله فرصتی برای کسب درآمد است؛ برای نمونه اجاره سوویت و اتاق، فروش صنایع دستی و... این نوع گردشگری شباهت زیادی با گردشگری بومی دارد و ویژگی عمده اش کسب تجربه ای متفاوت از زندگی در رفاه شهرهای امروزی است. این ویژگی باعث می شود تمام مشخصات محیطی مقصد برای گردشگر مهم جلوه کند (گی و فایوسولا، ۱۳۸۸: ۱۵۷). البته کمیسیون جوامع اروپائی (۱۹۸۶)، گردشگری روستایی را نه فقط گردشگری در مزارع یا گردشگری کشاورزی دانست بلکه انواع فعالیت های جهانگردی در نواحی روستایی را در تعریف گردشگری روستایی گنجانده (یزدانی زنگنه، خسروی پور، غنیان، ۱۳۸۸: ۱۰۱).

توسعه و توسعه پایدار: توسعه، به معنای بهره‌گیری از منابع برای رسیدن به استانداردهای مشخصی در زندگی است (اردستانی، ۱۳۸۷: ۱۹). در ادامه می‌توان توسعه به مفهوم کامل‌تری به نام توسعه پایدار می‌رسیم که بر استفاده صحیح از منابع تأکید دارد (همان: ۲-۳۱). به بیان دیگر توسعه پایدار استفاده همه‌جانبه اقتصادی، اجتماعی و... از منابع است، به طوری که مخرب محیط زیست نباشد (همان: ۹۶) در صورت استفاده صحیح از ابزارهای مدنظر می‌توان شاهد دستیابی به گردشگری پایدار بود.

جایگاه گردشگری در توسعه پایدار

در عصر حاضر، گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از سریع‌ترین صنایع رو به رشد جهان، ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، از اصلی‌ترین ارکان اقتصادی جهان و نیز از مفاهیم، اشکال و ارکان توسعه پایدار قلمداد می‌شود. از طرفی گردشگری اشکال مختلفی دارد که اکنون شکلی نوین و گزیداری از گردشگری با عنوان گردشگری روستایی، با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی و به عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی و اجتماعی و یکی از مهم‌ترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی ارتقا یافته است. هر چند که گردشگری روستایی در مجموع موضوع جدیدی نیست اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه پایدار جوامع محلی ایفا می‌کند، به تازگی مورد تأیید قرار گرفته است. (داس ویل، ۱۳۸۶: ۱۰). این در حالی است که با آنکه مفاهیم توسعه پایدار از دهه ۱۹۸۰ به بعد در نوشتارهای توسعه‌ی جهان به طور گسترده مورد توجه صاحب نظران واقع شده، اما توجه به گردشگری پایدار از دهه ۱۹۶۰ با شناسایی تأثیر بالقوه‌ی گردشگری انبوه و توجه به تأثیر فعالیت‌های گردشگری بر اقتصاد، محیط زیست و فرهنگ نقاط توریستی در مناطق میزبان آغاز شد. این روند در دهه ۱۹۷۰ با شکل‌گیری و پیدایش مفهوم گردشگری سبز که بر اساس آن، ارزش سرمایه‌های طبیعی و میزان خسارت‌ها و آسیب‌های وارد آمده بر محیط زیست برآورد می‌شود- ادامه یافت و بیش‌تر بر حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی و سایر منابع گردشگری بر استفاده‌ی دائم نسل فعلی و نسل‌های آینده معطوف گردید. به دنبال این تلاش‌ها اصطلاح و مفهوم گردشگری پایدار به عنوان تنها راه نجات طبیعت و انسان نمود پیدا کرد. رهیافت گردشگری پایدار، گردشگری را در غالب مرزها بررسی می‌کند و رابطه‌ی مثلث وار میان جامعه‌ی میزبان و سرزمین آن را از یک سو و جامعه‌ی میهمان یعنی گردشگران را از سوی دیگر با صنعت گردشگری برقرار می‌سازد و قصد دارد فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل و در طولانی مدت موازنه‌ای را برقرار سازد. (قادری، ۱۳۸۲: ۱۳). باتوجه به اثرات غیرقابل انکار گردشگری در فرایند توسعه پایدار روستایی در این مطالعه به واکاوی اثرات متقابل گردشگری و ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی پرداخته شده است و درصورت بهره‌مندی صحیح از کلیه قابلیت‌ها می‌توان شاهد توسعه گردشگری پایدار که منتج به توسعه روستایی می‌شود بود.

شکل ۱: اثرات گردشگری روستایی

شکل ۲: اثرات گردشگری پایدار

چهارچوب تئوریک

درباره گردشگری و پیامدهای آن نظریات بسیاری مطرح شده است. یکی از این نظریه های نشان دهنده پیامدهای گردشگری، نظریه «ظرفیت پذیرش» است. ظرفیت پذیرش در بحث زیست محیطی گردشگری مفهومی بسیار پر اهمیت است که با به پایان رسیدن (تکمیل شدن) آن در یک منطقه، وجود گردشگران اضافی به محیط زیست آسیب می رساند و میزان رضایت دیگر گردشگران نیز تا حد قابل توجهی کم می شود (داس ویل، ۱۳۸۶: ۳۳).

پنج عنصر تاثیرگذار در ظرفیت پذیرش وجود دارند که تعیین کننده میزان تحمل منطقه در پذیرش گردشگران است. «آسیب. تعداد دیدارکنندگان بدون ایجاد آسیب قابل اندازه گیری به محیط زیست. تأخیر. تعداد دیدارکنندگان بدون ایجاد تأخیرهای غیر قابل تحمل در استفاده و لذت بردن از جاذبه ها، با مردمی که باید در صف یا در ترافیک انتظار بکشند. ازدحام بیش از حد. تعداد بازدیدکنندگان بدون ایجاد کردن احساس ازدحام بیش از حد، به گونه ای که مردم به یکدیگر تنه زنند و فشار ندهند. سیمای عمومی. تعداد دیدار کنندگان در مقصد و اطراف آن بدون اینکه سیمای عمومی آن مقصد را تغییر دهند، و محیط و حال و هوای لازمی که بخشی از لذت دیدار است. واکنش. تعداد بازدیدکنندگان قبل از آنکه واکنشی قوی (در مورد بخشی از جمعیت محل) در پاسخ به فشارهای خارج از اندازه صورت گیرد. هنگامی که دین، زبان، میراث فرهنگی و آداب و سنن ظاهراً تهدید شوند، مردم محل احساس می کنند که فرهنگ آنها مورد هجوم قرار گرفته است» (همان: ۱۷۶).

محدوده مطالعاتی

روستای روشن آباد یکی از روستاهای غرب شهرستان گرگان می باشد که در ۲۰ کیلومتری این شهرستان و بر بالای تپه ای که مشرف به بندر ترکمن و دریای خزر می باشد واقع شده است. این روستا از شمال به روستای سرکلاته کفشگیری، از جنوب به جنگل، از شرق به روستای سید میران و از غرب به روستای شמושک علیا متصل است. از لحاظ جمعیتی این روستا دارای ۲۳۷ خانوار و ۱۰۳۴ نفر می باشد. (جدول روستای روشن آباد با دارا بودن بیشتر امکانات رفاهی و جنگلی زیبا و دلنشین، یکی از روستاهای توریست پذیر منطقه غرب گرگان می باشد. امکاناتی از قبیل: آب شرب بسیار گوارا، گاز، برق، آسفالت جاده بین روستایی و آسفالت داخل روستا، خانه بهداشت، مخابرات، پست بانک، مرکز ICT، مهد کودک، مدرسه ابتدایی و راهنمایی، چندین سوپرمارکت، اینترنت پرسرعت، ۲ مسجد و حسینیه و کانون فرهنگی و هنری و ... در روستای روشن آباد وجود دارد. شغل بیشتر این اهالی کشاورزی و دامداری می باشد که جدیداً این شغل ها کمتر رونق دارد و جوانان به سمت صنعت و کار در ادارات تمایل پیدا کردند. بیشتر محصولات تولیدی این روستا گندم و کلزا و سویا و گوجه فرنگی و پنبه می باشد، همچنین گاو و گوسفند و بز بیشترین دامی است که در این روستا نگهداری می شود. از لحاظ آب و هوا، به خاطر ارتفاع ۴۸۶ متری مکان روستا از سطح زمین ۳ الی ۴ درجه از دیگر روستاها سردتر می باشد؛ کماینکه چسبیدن به جنگل از دیگر عوامل بارش زیاد در این منطقه می باشد. روستای روشن آباد با دارا بودن جنگلی زیبا و دلنشین و منطقه ای باز در ابتدای جنگل، یکی از بهترین مکان ها برای تفریح خانواده ها می باشد. گواه این مطلب می تواند حضور مردم در روزهای تعطیل در این منطقه باشد.

نتایج و بحث

بر اساس نتایج بدست آمده مندرج در جدول ۴، بیشتر پاسخ دهندگان معادل ۸۸،۴ درصد مرد بودند و مابقی پاسخ دهندگان زن می باشند. همچنین بیشترین گروه پاسخ دهندگان افراد در رده سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با فراوانی ۵۴ نفر معادل ۳۵،۴ درصد از کل افراد می باشند.

جدول ۳: وضعیت سنی پاسخ دهندگان

سن	فراوانی	درصد
۳۰-۲۰	۱۰	۵،۵
۴۰-۳۱	۴۰	۲۲،۱
۵۰-۴۱	۵۴	۳۵،۴
۶۰-۵۱	۴۸	۳۲
۷۰-۶۱	۹	۵
مجموع	۱۶۱	۱۰۰

منبع: یافته های محقق ۱۳۹۵

وضعیت اشتغال

در رابطه با وضعیت اشتغال پاسخ دهندگان مشخص شد افرادی که دارای شغل آزاد می باشند بیشترین گروه پاسخ دهندگان را با ۲۷،۶۲ درصد را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۴: وضعیت اشتغال پاسخ دهندگان

وضعیت اشتغال	فراوانی	درصد فراوانی
کشاورز	۳۵	۱۹
کارگر	۱۵	۸،۲۸
فرهنگی	۹	۴،۹۷
دولتی	۲۶	۱۴،۳۶
آزاد	۴۰	۲۷،۶۲
بازنشسته	۵	۸،۲۸
بیکار	۵	۲،۷۶
مجموع	۱۶۱	۱۰۰

منبع: یافته های محقق ۱۳۹۵

در رابطه با وضعیت تحصیلی پاسخ دهندگان، با توجه به نتایج مندرج در جدول ۶؛ می توان گفت، افراد با تحصیلات دیپلم با ۲۹،۹۶ درصد کل پاسخ دهندگان بیشترین گروه پاسخ دهندگان را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۵: وضعیت تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
بیسواد	۱۹	۱۰.۴۷
خواندن و نوشتن	۳۱	۱۷.۱۲
دیپلم	۴۷	۲۹.۹۶
فوق دیپلم	۳۸	۲۰.۹۹
لیسانس	۳۴	۱۸.۷۸
فوق لیسانس و دکتری	۱۲	۷.۱۸

منبع: یافته‌های محقق ۱۳۹۵

اولویت بندی اثرات اقتصادی گردشگری

نتایج رتبه بندی اثرات اقتصادی گردشگری از دیدگاه پاسخ دهندگان نشان دهنده در جدول نشان دهنده این مطلب است که بیشترین تاثیر گردشگری در حوزه اشتغال زایی، افزایش در آمد و کاهش بیکاری در منطقه با رویکرد فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی می باشد و از سوی دیگر توسعه گردشگری کمترین تاثیرات را در فقر زدایی و سرمایه گذاری در منطقه بوده است.

جدول ۶: اولویت بندی اثرات اقتصادی گردشگری

اولویت	اثرات اقتصادی گردشگری	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین
۱	به نظر شما گردشگری تا چه میزان باعث اشتغال زایی در منطقه شده است	0.188	.749	3.98
۲	توسعه گردشگری تا چه میزان موجب افزایش درآمدهای خانواده ها شده است	0.195	.780	3.98
۳	تا چه میزان گردشگری باعث کاهش بیکاری در منطقه شده است	0.202	.790	3.90
۴	با توسعه گردشگری تا چه میزان شاهد فروش زمین های کشاورزی در منطقه می باشیم.	0.206	.803	3.88
۵	فروموش مواد غذایی و مایحتاج روزمره گردشگران تا چه میزان بر درآمد شما افزوده است	0.228	.942	4.12
۶	از دیدگاه شما رونق گردشگری تا چه میزان در افزایش قیمت زمین و املاک موثر بوده است	0.229	.889	3.88
۷	با توسعه گردشگری تا چه میزان شاهد توجه بیشتر مدیران و برنامه ریزان منطقه ای هستیم	0.229	.889	3.88
۸	با رونق گردشگری و افزایش قیمت زمین تا چه میزان درآمد خانوار های کم درآمد و فاقد مسکن را دچار مشکل کرده است	0.233	.850	3.64
۹	با توسعه گردشگری تا چه حدی شاهد ایجاد مشاغل کاذب در منطقه می باشیم	0.245	.902	3.67
۱۰	با توسعه گردشگری تا شاهد سرمایه گذاری بخش خصوصی در مناطق روستایی می باشیم	0.257	1.024	3.98
۱۱	به نظر شما تا چه میزان گردشگری میتواند فقر را در منطقه کاهش دهد	0.264	1.031	3.90

منبع: یافته‌های محقق ۱۳۹۵

اولویت بندی اثرات زیست محیطی گردشگری

یافته ها نشان داد توسعه گردشگری از دیدگاه روستائیان بیشترین تاثیر خود را در حوزه زیست محیطی به افزایش آتش سوزی جنگل ها و انباشت زباله در حاشیه روستاها گذاشته و کمترین تاثیر گردشگری مربوط به توجه انجمن ها به مناطق روستایی شده است.

جدول ۷: اولویت اثرات زیست محیطی گردشگری روستایی

اولویت	اثرات زیست محیطی گردشگری	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین
۱	۱ توسعه گردشگری شاهد افزایش آتش سوزی در جنگل ها می باشیم	0.479	1.026	2.14
۲	از دیدگاه شما با توسعه گردشگری تا چه میزان شاهد انباشت زباله ها در مناطق روستایی می باشیم	0.516	.997	1.93
۳	حضور گردشگران تا چه میزان موجب قطع درختان و آسیب رسیدن به جنگل ها شده است	0.521	1.329	2.55
۴	حضور گردشگران تا چه میزان موجب آلودگی صوتی مناطق روستایی شده است	0.528	.993	1.88
۵	از دیدگاه شما حضور گردشگران تا چه میزان موجب توجه انجمن های محیط زیستی به منطقه شده است	0.530	1.183	2.33

منبع: یافته های محقق ۱۳۹۵

اولویت بندی اثرات توسعه گردشگری روستایی بر ابعاد اجتماعی کالبدی

بر اساس نتایج، بیشترین اثرات گردشگری روستایی بر بعد اجتماعی و کالبدی بر مبنای دیدگاه پاسخ دهندگان، گردشگری موجب بهبود راهها و بافت روستا، و ایجاد روحیه نشاط در روستاها شده است و از سوی منجر به افزایش ساخت و ساز و تغییر کاربری زمین های زراعی شده است.

جدول ۸: اولویت بندی اثرات اجتماعی و کالبدی گردشگری روستایی

اولویت	اثرات اجتماعی کالبدی گردشگری روستایی	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین
۱	با توسعه گردشگری شاهد بهبود راهها و بافت سکونتگاههای روستایی هستیم	۰.۳۱۷	.983	3.10
۲	با توسعه گردشگری تا چه میزان شاهد افزایش تغییر کاربری و ویلا سازی می باشیم	۰.۳۴۳	1.137	3.31
۳	با توسعه گردشگری تا چه میزان موجب ایجاد روحیه نشاط در مناطق روستایی می باشیم	۰.۳۴۹	.976	2.79
۴	از دیدگاه شما توسعه گردشگری تا چه میزان مصرف گرایی و الگو برداری روستائیان از گردشگران شده است	۰.۳۹۷	.994	2.50
۵	از دیدگاه شما گردشگری تا چه میزان در ارتقا مشارکت روستائیان نقش دارد	۰.۳۹۸	1.037	2.60
۶	با توسعه گردشگری تا چه میزان شاهد افزایش یزهکاری در جوامع روستایی می باشیم	۰.۴۰۱	.964	2.40
۷	شما به عنوان خانوار محلی ساکن در منطقه تا چه میزان نگران پیامدهای منفی گردشگری (روح فرهنگ غریبه و...) در منطقه می باشید	۰.۴۱۲	1.181	2.86
۸	رونق گردشگری و افزایش رفت و آمدهای ناشناس و غریبه در منطقه تا چه میزان بر ناهنجاری های اجتماعی افزوده است	۰.۴۵۱	1.152	2.55
۹	از دیدگاه شما گردشگری تا چه میزان باعث کاهش سرعت در منطقه شده است	۰.۴۵۶	1.078	2.36

2.33	1.141	۰.۵۱۱	از دیدگاه شما ساخت و سازهای فراوان در منطقه تاجه حدی باعث بروز افسردگی مردم منطقه شده است	۱۰
3.57	1.039	۰.۲۹۱	استفاده از مردم بومی در اجرای طرح های گردشگری تا چه حد به توسعه گردشگری کمک می کند	۱۱
2.24	.958	۰.۴۲۷	از دیدگاه شما گردشگری تا چه میزان باعث کاهش مهاجرت روستائیان شده است	۱۲

منبع: یافته های محقق ۱۳۹۵

آزمون همبستگی اثرات توسعه گردشگری در جوامع روستایی

نتایج یافته ها نشان داد بین ورود گردشگران و اشتغال زایی، افزایش درآمدهای فصلی و فروش محصولات کشاورزی در سطح ۰.۰۱ رابطه معناداری وجود دارد. و از سوی دیگر بین ورود گردشگران و افزایش قیمت زمین های زراعی در سطح ۰.۰۵ دابطه معنی داری وجود دارد.

جدول ۹: وضعیت همبستگی اثرات گردشگری روستایی

نوع آزمون	اثرات گردشگری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری (sig)
اسپیرمن	اشتغال زایی	۰.۱۸۷**	۰.۰۰۰
اسپیرمن	افزایش درآمد	۰.۱۶۵**	۰.۰۰۰
کندال	فروش محصولات کشاورزی	۰.۲۳۲**	۰.۰۰۰
پیرسون	افزایش قیمت زمین های کشاورزی	۰.۳۱۱*	۰.۰۰۰

منبع: یافته های محقق ۱۳۹۵

تحلیل رگرسیون

تحلیل رگرسیون یکی از روش های پرکاربرد در مطالعات اجماعی و اقتصادی می باشد و ارتباط تنگاتنگی با ضریب همبستگی داشته و عموماً بطور همزمان مورد استفاده قرار می گیرد. به بیان دیگر می توان گفت در آزمون های همبستگی ما به بررسی روابط بین متغیرها می پردازد اما قادر به پیش بینی بین روابط متغیرها نیست و با توجه به اینکه یکی از اهداف مهم این مطالعه (رهاکارهای مناسب کاهش ضایعات)، شناخت عوامل و میزان تاثیر متغیرهای تعیین کننده، می باشد از رگرسیون استفاده کرده ایم. انجام آزمون رگرسیون مستلزم وجود همبستگی بین متغیرهای مورد بررسی می باشد.

یکی از پیامدهای توسعه گردشگری مربوط به فروش محصولات و درآمد زایی برای روستائیان می باشد و در بررسی ضرایب همبستگی، نتایج بیانگر وجود رابطه معنی داری ۰/۹۹ درصد بین ورود گردشگران و رضایت مندی روستائیان در رابطه فروش محصولات و صنایع تبدیلی خانگی می باشد و حال به دنبال بررسی پیش بینی میزان ورود گردشگران و فروش محصولات و تاثیر آن بر درآمد روستائیان هستیم. همانطور که در جدول مشخص شده است متغیر وابسته پیامدهای ورود گردشگران و میزان فروش محصولات کشاورزی در بخش متغیرهای مستقل آورده شده است. ضریب تعیین برابر $R^2 = 0/559$ بدست آمده است. مقدار ضریب تعیین نشان می دهد که ۰/۵۵ درصد فروش محصولات کشاورزی بعد از ورود گردشگران مربوط می باشد و ۰/۴۴۱ به عوامل دیگر بستگی دارد. البته این ضریب، تعداد درجه آزادی را در نظر نمی گیرد به همین دلیل برای رفع مشکل از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می گردد مقدار این ضریب برابر با ۰.۳۳ می باشد. همچنین در این جدول ضریب همبستگی چندگانه که با R مشخص شده است برابر با ۰.۶۴۲ می باشد که این ضریب شدت رابطه بین متغیر وابسته و مستقل را نشان می دهد که مقدار آن همواره بین ۰ و ۱ می باشد معنی دار بودن رگرسیون نیز در جدول بوسیله F محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد $\text{sig}=0.00$ معنی دار می باشد. متغیر وارد شده در معادله رگرسیونی که هسته اصلی تحلیل رگرسیون می باشد در جدول آمده است و معادله ساده رگرسیون را می توان با استفاده از ستون B به شرح ذیل محاسبه کرد.

$$Y=a+bx$$

$$Y=۶.۲۳+ (0.15+۰.۱۲-۰.۰۲۶+۰.۰۲۰)$$

آزمون t مربوط به ضریب رگرسیون نیز در این جدول نشان می دهد که این ضریب معنی دار بوده و در مقدار Y موثر می باشد.
متغیرهای وارد و حذف شده

مدل	متغیرهای حذف شده	متغیرهای وارد شده	روش
1	میزان فروش محصولات و درآمد بعد از ورود گردشگران	.	Enter

a. Dependent Variable: گذشته سال 2 طول در آموزشی کلاس در حضور مدت

b. All requested variables entered

Model Summary

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین شده	ضریب عین تعدیل شده	انحراف خطا از معیار
1	.642 ^a	.059	.342	6.185

a. Predictors: (Constant): میزان فروش محصولات و درآمد بعد از ورود گردشگران

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	درجه آزادی	میانگین مجموع	F	Sig.
1 رگرسیون	345.332	4	86.333	2.257	0.002
Residual	554.728	145	38.253		
مجموع	589.060	149			

a. Dependent Variable: ورود گردشگران طی دو سال گذشته

b. Predictors: (Constant): فروش محصولات کشاورزی و درآمد زایی میزان

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	6.234	.967		6.446	.000
	فروش میزان محصولات کشاورزی	-.015	.008	-.149	-1.827	.070

a. Dependent Variable: میزان ورود گردشگران طی دو سال گذشته

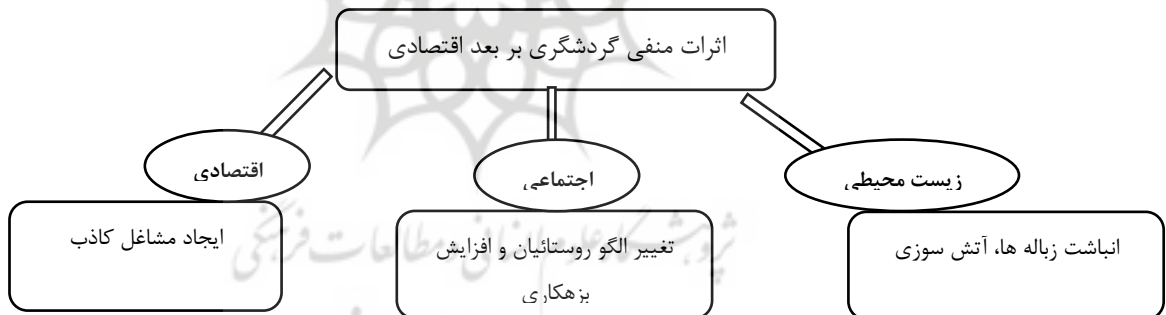
بحث و نتیجه گیری

امروزه گردشگری به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد جوامع انسانی محسوب میشود و میتواند جایگاه بسزایی در فرایند توسعه یافتگی مناطق روستایی ایفا نماید از این رو با توسعه فعالیت های گردشگری و شناساندن بخشی از جاذبه های گردشگری در منطقه، می توان به بهبود و ارتقای سطح این فضاها کمک شایانی کرد و برای بهسازی و بازسازی کالبد اقتصادی اجتماعی آنها گام های موثری برداشت و با توسعه گردشگری به اقتصاد روستایی کمک نمود. روستای روشن آباد گرگان به دلیل برخورداری از مواهب طبیعی و مذهبی پتانسیل های فراوانی برای جذب گردشگر دارد. در راستای اثبات فرضیات پژوهش، پرسشنامه هایی در میان جامعه میزبان توزیع گردید

۱- بین سطح توسعه گردشگری و اشتغال زایی برای روستائیان ارتباط معناداری وجود دارد
۲- با توسعه گردشگری میتوان شاهد بهبود بافت روستایی، کاهش فقر و مهاجرت و روحیه نشاط در منطقه بود
پس از استخراج اطلاعات موجود در این پرسشنامه ها، تجزیه و تحلیل این داده ها در نهایت در قالب آمار توصیفی و استنباطی در قالب جداول و نمودار در بخش های پیشین ارائه گردید. در نهایت میتوان بیان کرد که :

با توجه به وجود پتانسیل ها و قابلیت های فرا روی روستای روشن آباد میتوان به توسعه صنعت گردشگری در این منطقه کمک کرد بر اساس یافته ها مشخص شد مهمترین تاثیرات گردشگری را میتوان در بعد اقتصادی مشاهده نمود و که از عمده موارد آن به ایجاد اشتغال و کارآفرینی ، افزایش درآمد و کاهش فقر اشاره نمود. در زمینه ی قیمت زمی و مسکن به دلیل فاصله داشتن روستا از منطقه گردشگری تاثیر چندانی صورت نگرفته و سعی شده خدمات رسانی به گردشگران توسط نیروهای خود منطقه صورت پذیرد. در زمینه تاثیرات اجتماعی گردشگری نیز میتوان به کاهش مهاجرت، بهبود بافت روستایی و همچنین ایجاد امنیت لازمه اشاره نمود البته استفاده از رسانه ها و مشارکت مردم بومی مهمترین عوامل رضایت مندی روستائیان از مزایای گردشگری و کاهش اثرات منفی میباشد و در بعد زیست محیطی مشخص شد در صورت آموزش کافی به گردشگران و توزیع پلاستیک ها و نصب سطل زباله و فرهنگ سازی میتوان مخاطرات حضور گردشگران را کاهش داد. بر اساس یافته ها مشخص شد گردشگری در کنار اثرات مثبت فراوان دارای برخی اثرات منفی می باشد که از جمله آنها میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

نمودار ۵: اثرات منفی گردشگری بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی (یافته های محقق)

با توجه به بررسی اثرات مثبت و منفی گردشگری در منطقه بنابر این ضروری است جهت بهبود اثرات مثبت و کاهش اثرات منفی اقدامات متناسبی صورت پذیرد که در زیر به آنها اشاره شده است:

منطقه اقدامات اقتصادی
مشارکت و سرمایه گذاری بخش دولتی و خصوصی در زمینه توسعه گردشگری در توسعه و احداث خدمات بین راهی همچون جایگاه سوخت و تعمیرات کنترل قیمت ها و جلوگیری از چندانگانی قیمت ها و احداث خدمات ارتباطی و بانکی

منطقه اقدامات اجتماعی
تبلیغ از طریق برشور، عکس و کارت پستال جهت معرفی مناظر روستا برگزاری جشنواره های بومی و محلی جهت جذب گردشگر

تشویق مردم محلی به اقدامات خودجوش محلی جهت شناساندن قابلیت های گردشگری

منطقه

اقدامات زیست محیطی نصب سطل زباله و بنرهای هشدار دهنده در زمینه مخاطرات زیست
ضرورت بکارگیری از نیروهای متعهد و دلسوز جهت حفاظت از مناطق گردشگری
حمایت دولت از انجمن ها و تشکل های مردم نهاد زیست محیطی

منابع و مراجع

۱. اردستانی، محسن (۱۳۸۷)، گردشگری روستایی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی سازمان چاپ و انتشارات، ص ۸۲
۲. حسینی محمد، مریم و حیاتی، داریوش، (۱۳۹۱)، توسعه توریسم روستایی رویکردی نوین در جهت توسعه پایدار روستایی، همایش ملی توسعه روستایی، موسسه آموزش عالی توسعه روستایی، همدان، ص ۷.
۳. داس ویل، راجر، (۱۳۸۶) مدیریت جهانگردی، ترجمه ی اعرابی، دفتر پژوهش های فرهنگی رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۷)، توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران.
۴. رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، قادری، اسماعیل (۱۳۸۱)، نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی، فصلنامه مدرس، دوره ۶، شماره ۲.
۵. سیدعلی پور، سیدخلیل، اقبالی، ناصر و عباس بخشنده نصرت (1389)، مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی مطالعه موردی :روستاهای استان سمنان، مجله ی مدیریت ، پاییز شماره (19) .
۶. شاریلی، ریچارد (۱۳۸۰)، گردشگری روستایی، ترجمه رحمت الله منشی زاده و همکاران، تهران: منشی.
۷. شجاعی، منوچهر، نوری، نورالدین (۱۳۸۶)، بررسی سیاست های دولت در صنعت گردشگری واریه الگوی توسعه پایدار صنعت گردشگری، فصلنامه دانش مدیریت.
۸. شریف زاده، ابولقاسم، مراد نژاد، همایون (۱۳۸۱)، توسعه پایدار و توسعه گردشگری، ماهنامه جهاد، شماره ۲۵.
۹. شریف زاده، ابولقاسم، مراد نژاد، همایون (۱۳۸۱)، توسعه پایدار و توسعه گردشگری، ماهنامه جهاد، شماره ۲۵.
۱۰. صیدالی، محسن (۱۳۹۲)، بررسی اثرات گردشگری روستایی دهستان چهل چای مینودشت، پایگاه اطلاعات و مدارک علمی جهاد دانشگاهی.
۱۱. غفاری، عمران و همکاران (۱۳۹۰)، بررسی موانع توسعه گردشگری، مطالعه موردی روستاهای هدف گردشگری بخش مرکزی اردبیل، مجموعه مقالات اولین همایش تخصصی توسعه کشاورزی استان های شمالغرب کشور.
۱۲. قادری، اسماعیل (۱۳۸۲) نقش گردشگری روستایی در توسعه ی پایدار، پایان نامه دکتری.
۱۳. قاسمی، مریم (۱۳۹۲)، بررسی آثار گردشگری بر توسعه مناطق روستایی از دیدگاه جامعه میزبان، مجله آمایش فضایی، شماره نهم، سال چهارم.
۱۴. لطیفی، سمیه، ودادی، الهام (۱۳۹۰)، تحلیل موانع توسعه گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری شهرستان همدان، مجموعه مقالات اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه ریزی روستایی.
۱۵. محسنی، رضاعلی (۱۳۸۸)، گردشگری پایدار در ایران: کارکردها، چالش ها و راهکارها، مجله فضای جغرافیای دانشگاه آزاد اهر، سال ۹، شماره ۲۸.
۱۶. مطیعی لنگرودی (۱۳۸۷)، گردشگری روستایی ، انتشارات دانشگاه تهران ، چاپ دوم .
۱۷. مطیعی لنگرودی، سید حسن (۱۳۸۵) نقش گردشگری در اقتصاد روستایی ایران، مجله علوم جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد.
۱۸. مهدوی، مسعود و همکاران (۱۳۹۱)، اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان کن و دره سولقان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲.

19. Lai, P. & Napal, S.K. (2006). "Local perspectives of ecotourism development in Tawushan Nature Reserve, Taiwan". Journal of Tourism Management, Vol.27.

20. Walpole, M.J. & Goodwin, H.J. (2000). "Local Economic Impacts of Dragon in Indonesia". Journal of Annals of Tourism Research, Vol.27, No.3.